

Соціальні реформи в Україні

Виступ заступника Міністра соціальної політики України – керівника апарату В'ячеслава Коломійця на 14-му спільному засіданні Підкомітету № 2 „Економічні та соціальні питання, фінанси та статистика” Комітету з питань співробітництва між Україною та Європейським Союзом

Бельгія, м. Брюссель

Уряд України протягом 2010-2012 років здійснює системне реформування соціальної політики з метою підвищення рівня життя усіх громадян після кризи 2008-2009 років, підвищення рівня соціального захисту найбільш уразливих громадян, які не можуть самостійно забезпечувати свій достатній рівень життя та зменшення безробіття.

З метою вирішення проблеми бідності в Україні, у серпні 2011 р. Урядом затверджено Програму подолання та запобігання бідності на період до 2015 року.

Програма визначає основні напрями подолання бідності щодо підвищення соціальних стандартів, сприяння зайнятості населення, удосконалення оплати праці, підвищення пенсій, здійснення реформування пенсійної системи, соціального страхування, системи соціального захисту, медичного обслуговування, соціальної підтримки молоді, сімей та захисту прав дітей.

Моніторинг показників бідності свідчить, що заходи даної Програми уже дають позитивні результати.

Що стосується пенсійної системи

Законодавством України передбачено впровадження тривірневої пенсійної системи:

Перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яка базується на засадах солідарності, та здійснення виплати пенсій за рахунок коштів Пенсійного фонду.

Даний рівень успішно функціонує в Україні.

Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яка базується на засадах обов'язкового накопичення пенсійних коштів та здійснення фінансування витрат довічних пенсій і одноразових виплат.

На даний час, цей рівень ще не запроваджено, оскільки є дефіцит коштів у солідарній системі, але уже напрацьовано відповідні законопроекти, і при позитивній економічній ситуації можливо з 2015 року можна буде приступити до реалізації цього етапу.

Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат, що буде доповненням до пенсійних виплат з I та II рівнів.

В Україні уже функціонує система недержавного пенсійного забезпечення і цей процес має позитивну динаміку.

На даний час, учасниками недержавного пенсійного забезпечення стали 576,1 тис. осіб, а загальний обсяг активів, сформованих недержавними пенсійними фондами, становить 1,5 млрд. гривень.

Враховуючи, що Україна має дефіцит бюджету солідарної пенсійної системи, вжито низку заходів щодо ліквідації цього дефіциту.

З 1 січня 2011 року впроваджено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, який дозволив консолідацію у Пенсійному фонді України функцій, які пов'язані зі сплатою страхових внесків.

Це дало можливість створити єдину систему реєстрації платників цього внеску, а у кінцевому результаті забезпечити збільшення надходжень до бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Довідково: Єдиний страховий внесок в Україні сплачується у таких розмірах: роботодавці – у середньому 37,61%, наймані працівники – у середньому 3,6%.

Одним із кроків реалізації програми стало прийняття 8 липня 2011 року Законом України „Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи”, яким здійснено комплекс заходів по стабілізації солідарної системи пенсійного страхування та визначено механізм запровадження накопичувальної системи.

Зокрема, зазначеним законом передбачено:

- поступове (протягом 10 років) підвищення пенсійного віку для жінок (з 55 до 60 років);
- збільшення страхового стажу, необхідного для набуття права на пенсію (з 5 до 15 років);
- підвищено нормативну тривалість стажу, необхідного для визначення мінімального розміру пенсії (з 20/25 років до 30/35 років відповідно для жінок та чоловіків);
- наближення пенсій, призначених окремим категоріям осіб (держслужбовцям, науковцям, військовим) до загальних умов.

В Україні функціонує низка програм, які передбачають надання окремим громадянам пільг з оплати за житлово-комунальні послуги, електроенергії, газу, проїзду у громадському транспорті, санаторно-курортному лікуванні, та виплати державних грошових допомог пенсіонерам; інвалідам; малозабезпеченим сім'ям, ветеранам війни, громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи тощо.

Довідково: На даний час державну соціальну допомогу отримує близько 3,3 млн. сімей, а пільги – близько 13 млн. громадян.

Значна частина державних допомог та пільг сім'ям і громадянам надається залежно від доходів, але ще є низка таких пільг і державних допомог, які надаються без врахування доходів.

На виконання завдань, визначених Програмою економічних реформ на 2010-2014 роки на даний час підготовлено законопроекти щодо посилення адресності при наданні державних допомог та пільг.

Ми розраховуємо, що 2013 рік стане роком реформ у системі пільг та державних допомог, кінцевим результатом яких буде адресний підхід до їх надання.

Одним із напрямків реформ у соціальній сфері стало запровадження в Україні з 2012 року нового механізму соціального захисту інвалідів, за яким інвалід отримує направлення (ваучер) для придбання технічного та іншого засобу реабілітації та самостійно обирає собі виробника та модель такого засобу реабілітації.

Реформування цього напрямку буде продовжено і у 2013 році.

Зокрема, планується розширити перелік реабілітаційних засобів для інвалідів по зору, доповнивши його сучасними засобами реабілітації, зокрема для I-II групи з залишками зору – портативними відеозбільшувачами, для тотально сліпих – дозаторами, GPS-навігаторами, пристроями для визначення кольору. Для інвалідів по слуху – приладами „нічна няня”, та запропонувати на вибір мобільний телефон для письмового спілкування або планшет, з доплатою різниці вартості між виробами.

В Україні функціонують програми, щодо забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та інвалідів санаторно-курортним лікуванням.

З 2013 року буде здійснено реформу у цьому напрямку, яка передбачає замість видачі безкоштовної санаторно-курортної путівки цим громадянам видачу ваучера, що дасть можливість таким особам самостійно вибрати місце санаторно-курортного лікування.

Основним завданням державної політики в Україні щодо осіб похилого віку, інвалідів є створення належних умов для їх життєзабезпечення, організацію ефективного надання соціальних послуг.

З метою усунення застарілої моделі надання соціальних послуг в Україні, з початку 2013 року буде здійснюватися масштабна реформа у цьому напрямку.

Зокрема, передбачено, що соціальні послуги громадянам будуть надаватися не лише державними бюджетними установами, а і суб'єктами недержавної форми власності.

Таким, чином планується з 2013 року запровадити створення конкурентного ринку надання соціальних послуг.

На даний час, за допомогою міжнародних організацій підготовлені проекти законодавчих актів, які передбачають:

- надання права об'єднання громадян безпосередньо здійснювати господарську діяльність у сфері надання соціальних послуг без мети отримання прибутку;
- створення правових засад для розробки та впровадження державних стандартів соціальних послуг, запровадження показників – індикаторів якості соціальних послуг;
- запровадження механізму соціального замовлення;
- визначення потреб громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах, у конкретних видах соціальних послуг, їх планування та організацію їх надання безпосередньо за місцем проживання громадян;
- модернізацію діючої інфраструктури.
- затвердження державних стандартів соціальних послуг, зокрема:

- догляду вдома громадян похилого віку;
- довготривалого догляду з проживанням;
- запровадження механізмів деінституалізації інтернатних установ, зокрема шляхом створення при цих установах відділень денного, тимчасового перебування; молодіжних відділень; трудових майстерень;
- розроблення механізмів моніторингу та контролю за наданням соціальних послуг;
- уніфікації підходів в обміні інформацією шляхом створення єдиного інформаційного поля під час прийняття рішення щодо надання послуг.

У другому півріччі 2012 року розпочато реформування надання соціальних послуг родинам, особливо родинам із дітьми.

На виконання соціальних ініціатив Президента України створено інститут фахівців із соціальної роботи з чисельністю понад 16 тисяч працівників, перед якими поставлені такі завдання:

- виявлення проблем у родинах та з'ясування їх причин;
- надання сім'ям психологічної та правової допомоги, здійснення їх супроводу;
- сприяння у працевлаштуванні, отримання виплат і пільг тощо.

Починаючи з липня 2012 року зазначені фахівці із

соціальної роботи уже обстежили 255 тис. сімей, з них виявлено 114 тис. сімей, які перебувають в складних життєвих обставинах і потребують допомоги.

На даний час зазначені фахівці реалізують заходи щодо надання допомоги цим родинам.

Як і в усіх країнах світу, Україна має проблеми щодо зайнятості громадян та удосконалення системи трудових відносин.

З метою удосконалення законодавства з трудових відносин, в Україні парламентом прийнято у першому читанні проект Трудового кодексу. На даний час цей проект доопрацьовувався із соціальними партнерами.

Проект Трудового кодексу передбачає положення, які спрямовані, зокрема, на врегулювання питань стосовно лібералізації трудових відносин (спрощення процедури прийняття і звільнення працівників); запровадження гнучких форм трудових відносин; спрощення процедури прийняття узгоджених рішень з профспілками (деякі норми, які наданий час передбачають погодження з виборним органом первинної профспілкової організації замінено на проведення з ним консультацій); розвиток соціального партнерства тощо.

Одним із напрямків реформ в Україні є легалізація неформальної зайнятості та заробітної плати.

З метою вирішення цього питання Мінсоцполітики уже напрацьовано пакет законопроектів, положення яких спрямовані на удосконалення порядку укладання трудових договорів, підвищення мінімальних державних гарантій в оплаті праці та забезпечення диференціації заробітної плати залежно від складності робіт та кваліфікації працівників та посилення відповідальності за порушення трудового законодавства.

Також посиляться контроль за дотриманням роботодавцями законодавства про працю та адміністративна відповідальність за використання нелегальної праці та виплати „тіньової” заробітної плати.

Прийняття та реалізація зазначених законопроектів забезпечить соціальний захист працівників, які вийдуть з „тіньового” сектору економіки.

Що стосується зайнятості населення

За перше півріччя 2012 року рівень зайнятості населення віком 15-70 років зріс з 59% до 59,6%, а рівень безробіття цього населення віком 15-70 років (за методологією МОП) знизився на 0,4 в.п. та становив 7,8% економічно активного населення зазначеного віку.

З метою зниження безробіття, стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць, розвитку підприємницької ініціативи населення, посилення конкурентоспроможності громадян на ринку праці у липні 2012 року парламентом прийнято новий Закон „Про зайнятість населення”, яким передбачено:

- роботодавці отримають строком на один рік 100% компенсацію по сплаті єдиного соціального внеску за працевлаштування на новостворені робочі місця наступних категорій громадян: молоді на перше робоче місце, безробітних віком від 50 років, інвалідів, одиноких батьків, батьків, які виховують дітей до 6 років та дітей-інвалідів, дітей-сиріт та осіб, звільнених після відбуття покарання;
- зменшення строком на один рік на 50% розміру єдиного соціального внеску для тих роботодавців, які у попередньому році створювали нові високооплачувані робочі місця із зарплатою не нижче 3 мінімальних. Ця норма дозволить підвищити інвестиційну привабливість України для іноземних та вітчизняних інвесторів;

– суб'єкт малого підприємництва, який створює нові робочі місця та працевлаштовує на них безробітних, протягом року отримує щомісячну компенсацію по сплаті єдиного соціального внеску за кожне створене робоче місце у пріоритетній галузі економіки.

– надання „стартових виплат” у розмірі 10 мінімальних заробітних плат молодим спеціалістам, які погодилися працювати у сільській місцевості за потрібними державі спеціальностями, та забезпечення їх житлом;

– залучення безробітних до виконання робіт під час реалізації проектів, що фінансуються за рахунок державного та місцевих бюджетів. До речі, під час підготовки до ЄВРО-2012 завдяки співпраці Державної служби зайнятості з роботодавцями, залученими до проекту, працевлаштовано більше 6 тисяч безробітних та майже 3 тисячі брали участь у громадських роботах;

– підвищення конкурентоспроможності громадян на ринку праці:

громадяни віком понад 45 років, які мають страховий стаж не менше 15 років, матимуть право на одержання ваучера для оплати прискореного навчання новій професії або підвищення кваліфікації (вартість ваучера – 10 прожиткових мінімумів). Перелік професій, спеціальностей та обсяги навчання для пріоритетних видів економічної діяльності з